

Streszczenie

Niniejsza rozprawa doktorska jest dedykowana badaniom dotyczącym procesu akwizycji języka obcego u osób wielojęzycznych legitymujących się kompetencją multilingwalną.

Dysertacja składa się z pięciu rozdziałów – pierwsze trzy stanowią trzon merytoryczny pracy, pozostałe dwa traktują o przeprowadzonych badaniach i ich rezultatach. Rozdział I dotyczy pojęcia wielojęzyczności ujętej w kontekście edukacyjnym; ukazuje użytkownika języka obcego przez pryzmat multikompetencji. Rozdział koncentruje się również na komunikacji osób wielojęzycznych oraz na strategiach przyswajania kolejnych języków obcych. Rozdział II nawiązuje do dyskursu szkolnego. Postuluje całościową analizę wypowiedzi uczniów (tj. włączenie do badań czynników wpływających na interakcję w klasie) oraz nawołuje do krytycznej analizy tych komponentów. Przedstawione są w nim także możliwe metody i podejścia do badań dyskursu lekcyjnego. Rozdział III skupia uwagę na mediacji językowej w klasie szkolnej. Ujęte w nim zostały zarówno cechy indywidualne uczestników dyskursu jak i specyficzny kontekst w którym następuje wymiana informacji, tu: kontekst sformalizowany, szkolny.

Rozdział IV jest pierwszym z dwóch rozdziałów badawczych. Ukazuje postawy oraz przekonania uczniów dotyczące wpływu J2 na akwizycję J3. Omawia wyniki badania kwestionariuszowego przeprowadzonego w czerwcu 2017 roku na grupie 50 uczniów IV Liceum Ogólnokształcącego w Łodzi w Polsce, którzy w bieżącym roku uczyli się w programie matury międzynarodowej (IBDP) bądź realizowali program przygotowawczy (pre-IBDP) do tychże egzaminów. Rozdział skupia się przede wszystkim na szkolnych oraz poza szkolnych doświadczeniach językowych użytkowników oraz na skojarzeniach, które budzą w nich kolejno język angielski i język francuski. Głównym punktem rozdziału jest analiza wpływu znajomości J2 przy rozwiązywaniu zadań wymagających operowania J3. Wyniki pokazują, iż stały kontakt z językiem towarzyszy uczniom jedynie w szkole, gdzie zobligowani są do uczęszczania na zajęcia językowe. Ich poza szkolne doświadczenia w zakresie języka angielskiego można opisać jako dobre; ponad połowa respondentów komunikuje się często w języku angielskim, jedna trzecia robi to od czasu do czasu. Użycie języka francuskiego nie jest tak powszechne, zdecydowana większość uczestników nie komunikuje się w języku francuskim poza zajęciami w szkole. Jak wykazało badanie,

postawy wobec obu języków oraz stosunek do nich były określane przez uczniów przez pryzmat informacji na temat krajów docelowych bardziej niż na podstawie własnych odczuć. Respondenci odnosili się zwykle do geografii, historii czy kultury kraju bądź komentowali wybór języka docelowego z perspektywy osobistych doświadczeń. Analiza wpływu J2 na rozwiązanie zadań dotyczących znajomości J3 pokazała, iż uczestnicy badania czerpią duże korzyści z wcześniejszej znajomości języka angielskiego w przypadku zadań leksykalnych oraz średnie w zakresie zbieżności czasów. Uczniowie nie byli w stanie ocenić przydatności języka angielskiego w odniesieniu do francuskich rodzajników. Zgodnie stwierdzili natomiast, iż nie korzystali z pomocy języka angielskiego przy rozwiązywaniu zadań dotyczących francuskiej negacji oraz gramatyki. W tych aspektach nie doszukali się zbieżności pomiędzy wspomnianymi językami.

Następnym celem dysertacji było sprawdzenie czy odniesienia do języka angielskiego widoczne w piśmie mają także odzwierciedlenie podczas wypowiedzi ustnej w języku francuskim. Kolejne badanie, przeprowadzone w roku szkolnym 2017/2018 na 40 uczniach profilu pre-IBDP oraz IBDP tej samej szkoły, miało za zadanie odpowiedzieć na pytania: jak często i w jakim stopniu uczniowie przełączają się z języka francuskiego na język angielski. Ciekawą kwestią było również przyjrzenie się czynnikom wpływającym na zmianę kodu językowego. Analiza danych zebranych podczas obserwacji lekcji ukazała, iż respondenci korzystają z zasobów języka angielskiego przy różnych podsystemach języka francuskiego, tj. fonetyce, leksyce czy gramatyce. Uczestnicy badania posiłkują się językiem angielskim gdy nie znają bądź nie są pewni docelowej formy w języku francuskim. Zdarza im się również prosić nauczyciela o pomoc w odnalezieniu ekwiwalentu dostępnego w ramach języka angielskiego. W kwestiach odnoszących się do systemu temporalnego języka francuskiego, uczniowie polegają na języku angielskim, gdyż jest on jedynym punktem odniesienia; język polski (ojczysty język uczestników badania) nie posiada odniesień w kwestii różnorodności czasów przeszłych i przyszłych. Zasoby leksykalne obu języków, z jednej strony, ułatwiają akwizycję języka francuskiego, uczestnicy badania nie napotykają problemów ze zrozumieniem pytań nauczyciela. Z drugiej jednak strony, respondenci nie są świadomi fałszywych kognatów, które owocują błędami w docelowych wypowiedziach.

Powyższa rozprawa ma nadzieję nawiązać do tematu wielojęzyczności widzianej przez pryzmat osoby wielojęzycznej posiadającej kompetencję

multilingwalną. Autorka wyraża nadzieję, iż jej praca włącza się w nurt badań nad akwizycją języków obcych. Proces użycia J2 podczas nauki J3 jest z natury złożony i dynamiczny. Można stwierdzić iż, uczniowie czerpią korzyści z kompetencji multilingwalnej polegając na znajomości języka angielskiego, który traktują jako „pomocne rusztowanie”. Jednakże, istniejąca zbieżność pomiędzy dwoma systemami językowymi przyczynia się do potencjalnych błędów, gdzie kompetencja multilingwalna może być traktowana jako przysłowiowa „kula u nogi”. Podsumowując, jeśli nauka języka francuskiego oparta na odniesieniach do języka angielskiego mogłaby być bardziej wydajna, tym samym, łatwiejsza dla uczniów, warto podjąć tę próbę.